

ANALÝZA TEXTU

FUNKČNÍ STYL

- **prostěsdělovací** – projevy běžné komunikace, využívají se výrazové prostředky spisovné i nespisovné
 - útvary – soukromá korespondence, pozvánka, blahopřání, telefonování, dotazník, inzerát, běžné vypravování, vzkaz, zpráva, žádost, prostý popis, charakteristika, popis děje
- **odborný** – přesný, jednoznačný, výstižný, využívají se prostředky pouze spisovné, neutrální či odborné; styl vědecký – pro užší okruh příjemců; styl popularizační – pro širokou veřejnost
 - útvary – přednáška, výklad, referát, popis, popis pracovního postupu, popis předmětu
- **administrativní** – vyčlenil se z odborného funkčního stylu; jde o styl jednací, úřední; má především písemnou formu; využívají se ustálené formulace pro urychlení komunikace
 - útvary – úřední korespondence, životopis, objednávka, žádost, reklamace, dotazníky pro zaměstnance apod.
- **publicistický** – styl masmédií (hromadných sdělovacích prostředků); využívá prostředků spisovných neutrálních i citově zabarvených, v mluvených projevech prostředků hovorového jazyka tak, aby autor jazykového projevu na čtenáře/posluchače zapůsobil, přesvědčil; volí vhodnou argumentaci
 - útvary – zpráva, oznámení, inzerát, komentář, novinový článek, reportáž, glosa, kritika, recenze, interview, fejeton, reklama apod.
- **umělecký** – styl umělecké literatury – poezie, prózy, dramatu; má především estetickou funkci; využívají se prostředky spisovné i nespisovné, neutrální i slohově zabarvené (knižní, archaické, obecně české, nářeční, básnické, metafory atd.)
 - útvary – román, novela, legenda, pověst, pohádka, povídka, sonet, óda, balada, komedie, tragédie atd. Využívají se prostředky typické pro umělecké vypravování, líčení, charakteristiku, popis prostředí a děje atd.
- **řečnický** – uvádí se mezi funkčními styly, jde o mluvený projev, a to zejména o proslov, projev, přípitek, nekrolog apod.; klade velký důraz na působivost, důležitá je zřetelná mluva, správná artikulace, vhodná rychlost a hlasitost atd.

SLOHOVÉ POSTUPY

- **vyprávěcí** – využívá se při vypravování
- **informační** – slouží ke sdělení jednoduché informace
- **popisný a charakterizační** – využívá se při popisu či charakteristice
- **úvahový** – je typický pro publicistický, ale i umělecký styl
- **výkladový** – využívá se v útvarech odborného stylu

VYBRANÉ ÚTVARY A POJMY SOUVISEJÍCÍ S TYPY TEXTŮ

- **úvaha** – autor se zamýšlí nad určitým problémem, snaží se vyjádřit své argumenty z různých hledisek a na základě získaných poznatků dojít k obecnějšímu závěru; nepoučuje, pouze se zamýšlí; vyjadřuje vlastní postoje a názory
- **fejeton** – útvar publicistického stylu, využívá prostředky stylu uměleckého; jde o vtipný komentář na aktuální téma všedního dne; využívá ironie, humoru s cílem kriticky poukázat na určitý problém a vyvolat reakci; mívá pointu – překvapivý závěr
- **strukturovaný životopis** – útvar administrativního stylu, slouží jako příloha k přihláškám do různých studijních programů, k žádosti o místo apod.; má podobu strukturovanou (formulář) a větnou; musí obsahovat jméno, datum a místo narození, bydliště, kontakty, přehled vzdělání, zaměstnání, znalosti jazyků, zájmy, úspěchy, podpis, místo a datum zpracování
- **recenze** – písemný kritický posudek nějakého uměleckého díla; nejčastěji se objevuje v publicistickém funkčním stylu, využívá především neutrálních nebo odborných výrazových prostředků s ohledem na konečného adresáta
- **diskuse** – výměna názorů na určité téma, má mluvenou podobu
- **doslov** (epilog, dohra) – závěr díla, závěrečná část; může vysvětlit konečné vyznění díla, někdy ukáže postavy po několika letech
- **předmluva** (prolog) – úvod k uměleckému dílu, může obsahovat vysvětlení stavby díla, poděkování nebo uvedení do děje

DVOJICE ŘEŠENÝCH A NEŘEŠENÝCH ÚLOH

VÝCHOZÍ TEXT K ÚLOZE 1

Fáma

Slovník spisovného jazyka českého říká, že fáma je „zpráva o něčem šířená vypravováním“. Dodal bych, že fáma je zpráva obvykle neověřená a velmi často má negativní až katastrofický charakter. Od úst k ústům se rychlostí blesku obvykle nešíří zprávy o tom, že od příštího měsíce bude benzín stát dvě koruny. Zatímco fáma, že cena benzínu bude od pondělka padesát korun, má silnou nádej na úspěch.

(M. Novotný: *Zákulisí slov*) [10]

VÝCHOZÍ TEXT K ÚLOZE 1

Letos v červnu oslavila kapela Divokej Bill přesně 21 let na české hudební scéně. Po oslavách v pražské O2 aréně zahraje ve čtvrtek 11. července v Sedmihorkách u Turnova.

Na co se mohou fandové těšit a na co se těšíte vy?

Na koncertech může člověk pohovořit k lidem, můžou se zahrát i třeba pomalejší pecky, pak to samozřejmě zase napálit a přidávat do aleluja.

(*ceskolipsky.denik.cz, upraveno*) [43]

1 K jakému funkčnímu stylu je možné výchozí text zařadit?

- A) odborný popularizační
- B) odborný vědecký
- C) publicistický
- D) prostěsdělovací

možnost A)

Text obsahuje odborná pojmenování, využívá vysvětlení – výklad, ukazuje význam slova na příkladu ze života, používá podmiňovací způsob (dodal bych). Text je určen široké veřejnosti.

1 Ke kterému funkčnímu stylu je možné výchozí styl zařadit?

- A) odborný vědecký
- B) administrativní
- C) publicistický
- D) prostěsdělovací

VÝCHOZÍ TEXT K ÚLOZE 2

Slavná Eiffelova věž byla postavena při příležitosti Světové výstavy v Paříži roku 1889. Tehdy ji navštívili i členové Klubu českých turistů, na něž nová dominanta Paříže udělala nezapomenutelný dojem. Po návratu domů se rozhodli, že na Petříně postaví aspoň zmenšenou kopii v poměru 1 : 5. Později mnoho nechybělo a mohli jsme mít v Praze , protože po skončení výstavy mnozí Pařížané chtěli Eiffelovu věž zbourat, 300 metrů vysoká stavba údajně hyzdila město.

(I. Fučík: *Francie s českou příchutí*) [44]

VÝCHOZÍ TEXT K ÚLOZE 2

Loira je nejdelší řekou ve Francii. Pramení na jihu v departementu Ardèche a po více než 1000 km se vlévá u Nantes do Atlantiku. Zajímavý je především její dolní tok, kdy už řeka protéká nížinnou oblastí s příjemným klimatem. Od nepaměti podél Loiry vznikala opevněná sídla, kláštery i hrady. Vlídnost tohoto kraje už ve středověku přitahovala pozornost francouzských králů, kteří si tu budovali svá rezidenční sídla. Krajinou procházeli poutníci, dobyvatelé i umělci. V období renesance byly hrady často přestavovány na pohodlnější zámky, které jsou dnes středem pozornosti turistů z celého světa. U některých z nich vznikly i pozoruhodné okrasné zahrady.

(I. Fučík: *Francie s ozvěnou domova*) [45]

2 Která z následujících možností neuvádí slovo hodící se na vynechané místo v textu?

- A) unikát
- B) jedinečnost
- C) vzácnost
- D) rekonstrukci

možnost D)

Rekonstrukce = obnova, oprava něčeho

Unikát = něco jedinečného

2 Která z následujících možností uvádí slovo hodící se na vynechané místo v textu?

- A) relativně
- B) reálně
- C) realisticky
- D) reformovaně

3 Seřadte jednotlivé části za sebou tak, aby byla dodržena textová návaznost:

- A) Hergot na něho zamžoural. „Vám se stejská, že jo?“
Kuky to takhle daleko nedomýšlel, ale bylo to možné. Asi to bylo stýskání. Hergot vyklepal fajfku a vydali se zase na cestu.
- B) Hergot se opřel o pařez a zapálil si fajfku.
„Neměl byste kouřit,“ řekl mu Kuky. „Ondrův táta taky kouřil, ale přestal, aby neumřel.“ Hergot vypustil vzorný kroužek dýmu.
- C) Kuky o tom dlouze přemýšlel. Tahle myšlenka o koloběhu života ho uklidňovala. Po dlouhé době se cítil zase dobře. Mezi suchou trávou uprostřed neznámého lesa. Patřil sem. Ale ten nepříjemný pocit, který ho obalil jako teplá deka, nevydržel dlouho. Zašťoural nohou v jehličí a zeptal se: „Ale když mám třeba někoho rád a on umře...?“
- D) „Já na tohle neumřu. Nemám plíce, tak mi to nemůže škodit. Já se jednou rozpadnu, ať budu kouřit nebo ne.“
„A já? Jak umřu já?“ zeptal se Kuky. Ačkoli se se smrtí poslední dobou několikrát potýkal, stále si ji dost dobře nedokázal představit.
- E) „Taky se rozpadnete,“ řekl Hergot. „Jako všechno tady – tenhle pařez, jehličí, stromy. I Anuška se jednou rozpadne, i ty dva pytlíci. Bude jim to trvat dýl, ale taky se rozpadnou i s tím svým autákem. Nic se tady neztratí. Ze všeho bude zase něco jiného.“

(J. Svěrák: *Kuky se vrací*) [46]

Správné řešení: B, D, E, C, A

Je nutné si všimnout východiska jednotlivých odstavců – často jsou vyjádřena pomocí zájmen (např. D) – na tohle = kouření; E) odpověď na otázku – taky; C) o tom = o výroku Hergota; A) reakce na Kukyho výrok – poslední věta C).

3 Seřadte jednotlivé části za sebou tak, aby byla dodržena textová návaznost:

- A) „Jedu dobře?“ volal Hergot do praskotu lámaných stvolů.
„Nevím. Kolem je to moc vysoký,“ řekl Kuky a pokusil se na sedadle postavit.
„Zkuste si stoupnout.“
- B) Na kraji lesa zastavili. Před nimi byl lán obilí a za ním širý kraj.
„Právě jsme vyjeli z mapy,“ řekl Kuky a vrátil včelí mapu do přihrádky pod palubní deskou. Tu nad nimi zakroužil ptačí sameček, celý rád, že je zase našel.
- C) Hergot šlápl na plyn. Jeli jako tank. Obilné klasy před autem ochotně lehaly a zůstávaly ležet, protože byly zralé a znovu vstávat se jim už nechtělo.
- D) „Stojím. Ale pořád je to moc vysoký.“ Kuky nadskočí, ale nad obilí dostane jen svoje uši. Odrazí se tedy víc.
„Už vidím!“ zajásá.
- E) S pokřikem vyrazil přes pole, aby jim ukázal směr. A skutečně, na druhé straně lánu se na pozadí temných kopců bělaly obláčky kouře. Vlevo se rodily jasné a husté, doprava se rozplývaly. Tam za polem jel traktor a nebylo to vůbec daleko.

(J. Svěrák: *Kuky se vrací*) [46]

1 Přiřadte ke každé definici (1.1–1.4) správný pojem (A–F).

(Každý pojem lze přiřadit pouze jednou. Dva pojmy zbudou a nebudou využity.)

- 1.1 Jedná se o literární druh, který je založen na představení citů a pocitů.
- 1.2 Jedná se o literární druh, který je založen na příběhu a dějovosti.
- 1.3 Jedná se o literární žánr typický pochmurným průběhem, končí tragicky.
- 1.4 Jedná se o literární žánr kratšího rozsahu s jednou dějovou linií.

- A) balada
- B) epika
- C) epos
- D) lyrika
- E) povídka
- F) román

Správné řešení: 1.1 D, 1.2 B, 1.3 A, 1.4 E

 Pozorně si přečteme jednotlivé definice a přiřadíme je ke správným pojmům.

 Z hlediska literárních druhů rozlišujeme epiku (má děj), lyriku (nemá děj, popisuje pocity) a drama (děj určený k předvádění). Dále rozlišujeme řadu literárních žánrů, mezi epické literární žánry patří např. povídka, novela, román (řazeno vzestupně dle rozsahu) či veršovaný epos, mezi lyrické žánry např. óda nebo elegie, mezi lyricko-epické žánry např. balada, mezi dramatické žánry např. tragédie či komedie.

2 Ke každé ukázce (2.1–2.3) přiřadte správnou specifikaci (A–E).

(Každou specifikaci lze přiřadit pouze jednou. Dvě specifikace zbudou a nebudou využity.)

- 2.1 Podívala se na tři ostatní a v tom pohledu, stejně jako v tónu hlasu byl lehce znát velitelský postoj, jaký člověk zaujímá, když si zvykl na autoritativní postavení.
 - 2.2 Vera se usadila a opřela si hlavu. Po tváři ji lehce šimraly neposedné pramínky vlasů, kterým se podařilo utéct z jinak pevně sepnutého drdolu. Oči se jí smály při pohledu z okna.
 - 2.3 S obdivem se po něm ohlédlo několik mladých žen – po té urostlé, sto osmdesát centimetrů vysoké postavě, po těch zvlněných vlasech, opálené pleti a intenzívně modrých očích.
- A) Text obsahuje prvky uměleckého popisu (líčení).
 - B) Text obsahuje prvky vnější charakteristiky přímé.
 - C) Text obsahuje prvky vnější charakteristiky nepřímé.
 - D) Text obsahuje prvky vnitřní charakteristiky přímé.
 - E) Text obsahuje prvky vnitřní charakteristika nepřímé.

Správné řešení: 2.1 E, 2.2 A, 2.3 B

 Pozorně si přečteme jednotlivé možnosti, u každé ukázky se soustředíme nejen na obsah, ale také na formu.

 Subjektivně zabarvený popis (umělecký popis, líčení) využívá obrazná pojmenování a básnické prostředky.

Charakteristika vnější se zaměřuje na popis vzhledu člověka, charakteristika vnitřní pak na jeho chování, vlastnosti. Charakteristika přímá je založena na přímém označení typických jevů, naopak nepřímá charakteristika nabízí představení vlastností či vzhledu na základě popisu jednání či chování v určité situaci, informace je čtenáři nabízena skrytě a je nutné ji číst mezi řádky.

První ukázka popisuje chování postavy v určité situaci, vlastnosti si musí čtenář domyslet. Druhá obsahuje umělecké prostředky, třetí pak přímo popisuje vzhled postavy.

TEXT 1

Bouř žene koráb u divokém běhu.
John lampu klamnou k skále přivěsil
a dí: „Bůh žehnej břehu!“

A koráb k světlu žene se a v trysku
se náhle přes úskalí překotil,
a stěžněm vězí v písku.

John zavejsknul si ve syčící pěnu:
„Má dceruška si chystá veselku,
dnes pomohu jí k věnu!“

A člunek jeho jako liška běží
po těžkých vlnách tam, kde zvrhlá loď
jak černá rakev leží.

John nenavykl marně tratit času,
svou sekyru hned v koráb zarazil,
v tom z nitra doslech' hlasu.

„Jen pospěš, pospěš!“ zní to dutě zdůli,
„a všeho zboží půli dostaneš,
i všeho zlata půli.“

John naslouchá a vytřešťuje zraky –
„Aj pakli jedna půle bude má,
toť bude druhá taky!“

A rychle s člunkem ku břehu uhání.
Po celou noc se k lodi nevrátil,
až teprv po svítání.

Až po svítání, v bílé ranní době
zas sekyru svou v koráb zaráží,
a uvnitř již jak v hrobě.

Již voda otvorem si cestu klestí,
teď vyhoupla si první mrtvolu,
John rychle po ní pěstí.

Tvář mrtvou k sobě obrátil: „Ech kletě!
je po svatbě – já tady za vlasy
mrtvého držím zetě!“

(Vzhledem k povaze úlohy není uveden zdroj.) [47]

TEXT 2

Epizeuxis je jednou z básnických figur, je založena na opakování slov bezprostředně za sebou. **Epanastrofa** spočívá v opakování slov na konci jednoho verše a na začátku verše dalšího.

3 Rozhodněte, které tvrzení o výchozím textu 1 je pravdivé.

- A) V textu se objevuje právě jedna epizeuxis a žádná epanastrofa.
- B) V textu se objevuje právě jedna epanastrofa a žádná epizeuxis.
- C) V textu se objevuje právě jedna epizeuxis a právě jedna epanastrofa.
- D) V textu se objevují dvě epizeuxis, ale žádná epanastrofa.

možnost C)

Pozorně si přečteme jednotlivá tvrzení, dle textu 2 zjistíme, co je to epizeuxis a co epanastrofa, a každou z figur si podtrhneme v textu 1.

V textu se nachází jedna epizeuxis: *Jen pospěš, pospěš!* a jedna epanastrofa: *až teprv po svítání. / Až po svítání.*

JPZ
2017
2018
2020

4 Rozhodněte, které tvrzení o výchozím textu 1 není pravdivé.

- A) Ve třetí sloce je užita personifikace.
 B) Ve třetí sloce je užita metonymie.
 C) Ve čtvrté sloce je užito přirovnání.
 D) Ve čtvrté sloce je užít epiteton.

možnost B)

 Pozorně si přečteme uvedené sloky a pokusíme se v nich vyhledat jednotlivé umělecké prostředky. Personifikace: *syčící pěna*; přirovnání: *čluněk jako liška, loď jak černá rakev*; epiteton: *těžké vlny*.

 Personifikace = zosobnění – neživým věcem, zvířatům či abstraktním pojmům přisuzujeme lidské vlastnosti; metonymie – přenesení významu na základě vnitřní souvislosti mezi sledovanými jevy; přirovnání – pojmenování na základě srovnání (poznáme dle slova jako); epiteton – básnický přívlastek, ve skladbě věty má postavení přívlastku, zdůrazňuje vlastnost.

5 Rozhodněte o každém z následujících tvrzení o výchozím textu 1, zda je pravdivé (A), či nikoliv (N).

	A	N
5.1 Text je próza.	☐	☒
5.2 Text je lyrika.	☐	☒
5.3 První verš v každé sloce má vždy stejný počet slabik.	☒	☐
5.4 Alespoň v jedné sloce nalezneme verš, který se nerýmuje s žádným jiným veršem v této nebo v následující sloce.	☒	☐

JPZ
2017
2018
2019
2020

 Pozorně si přečteme jednotlivá tvrzení, odpovídáme nejen podle obsahu textu, ale také podle jeho formy.

 Z hlediska literárních druhů rozlišujeme epiku (má děj), lyriku (nemá děj, popisuje pocity) a drama (děj určený k předvedení na jevišti), dále lze rozlišit poezii (veršovaná), prózu (souvislý text) a drama (promluvy jednotlivých postav). V tomto případě se jedná o baladu – lyricko-epickou báseň s pochmurným dějem a většinou tragickým koncem. Text je nutné přiřadit k epice, protože se zde objevuje dějová složka.

Spočítáme si počet slabik v prvním verši první sloky *Bouř žene koráb u divokém běhu* – zjistíme, že verš má 11 slabik. Spočítáme slabiky prvního verše každé další sloky a ověříme, že mají vždy 11 slabik.

Je třeba si podtrhnout všechny koncovky a porovnat, zda se verše rýmují (pozor, rým nemusí být pouze v rámci jedné sloky, ale je možné, že se bude rýmovat jeden z veršů jedné sloky s kterýmkoliv veršem ze sloky následující).

ÚLOHY K PROCVIČENÍ

VÝCHOZÍ TEXT K ÚLOHÁM 1–5

Dávno jsou pryč doby, kdy byla zvířata uctívána za to, že lidem poskytla potravu a oblečení. V tomto moderním světě, kde vládnu peníze, byla zvířata ponížena na věci, a tak se s nimi i zachází. Ptáte se, jak je možné považovat živou bytost, jako jsem já nebo vy, za věc? Zcela legálně, alespoň dle zákona.

Dnes téměř v každém obchodě s potravinami můžete koupit králíka. Jistě vás potěší roztomilý králíček s mrkvičkou, který se na vás usmívá z obalu a vyvolává ve vás příjemný pocit. Skutečný význam takového obrázku je však oklamat zákazníka. Žádný šťastný králíček se totiž v igelitovém pytlíku neukrývá. Je to pouhý obchodní trik! Ve skutečnosti jde o mrtvolu týraného a poníženého zvířete, které do své smrti muselo žít v nelidských podmínkách velkochovu, kde život nemá cenu větší, než jaká je uvedena na etiketě konečného výrobku. I samotná přítomnost mrkvičky na obrázku je naprosto **absurdní**, protože králíci ve velkochovu nikdy zeleninu nespají.

(www.kralici.cz, upraveno) [48]

1 Rozhodněte o každém z následujících tvrzení, zda odpovídá informacím obsaženým ve výchozím textu a je pravdivé (A), či nikoliv (N). max. 2 body

	A	N	
1.1 Lidé v minulosti využívali zvířata pouze jako zdroj potravy.	☐	☐
6
1.2 Obrázek na obalu (králíček s mrkvičkou) je kýč.	☐	☐	
1.3 Cena na etiketě výrobku označuje finanční náklady spojené s chovem králíků.	☐	☐	
1.4 Králíci se prodávají v igelitových obalech.	☐	☐	

2 Určete, které z následujících tvrzení nejlépe vystihuje záměr celého výchozího textu.

- A) Text varuje před nákupem předraženého králíčího masa.
B) Text upozorňuje na špatné podmínky chovu zvířat ve velkochovech.
C) Text kritizuje obchody za to, že prodávají králíky z velkochovů.
D) Text odůvodňuje nutnost chovu zvířat ve velkochovech.

1 bod

 6.5

3 Vyberte, která z následujících možností nabízí vhodnou náhradu za slovo **absurdní**. (posuzované slovo je ve výchozím textu zvýrazněno)

- A) nesnesitelná
B) vymyšlená
C) nesmyslná
D) přesná

1 bod

 6

4 Určete, které z následujících slov je **antonymem** ke slovu nelidských. (posuzované slovo je ve výchozím textu podtrženo)

- A) brutální
B) humánní
C) běžný
D) surový

1 bod

 6

5 Rozhodněte, ke kterému z následujících funkčních stylů lze přiřadit výchozí text.

- A) administrativní styl
B) odborný styl
C) umělecký styl
D) publicistický styl

1 bod

 5.4

VÝCHOZÍ TEXT K ÚLOHÁM 6–9

(1)

Já vám nemám tyhle lidi rád,
co se nechťej a neuměj smát.
Řekněte mi, má to smysl,
takhle si **kabonit** mysl,
vždyť si člověk může brát
příklad ze zvířat.

(2)

Dejme tomu ****
co má práce s obouváním,
než se oběda dočká,
začne se zouváním.

(3)

Na každou totiž nožku
má ponožku v botě vložku,
a stačí bláta trošku, prošoupe rohožku.

(4)

Ta snad má právo mít
k zoufalství vlohy,
co to jen musí být,
když ji rozbolej nohy.

(Vzhledem k povaze jedné z úloh není zdroj výchozího textu uveden.) [49]

6 **Rozhodněte, kterým vhodným synonymem lze nahradit zvýrazněné slovo *kabonit* ve výchozím textu.** 1 bod

- A) rozjasnit
- B) zpestřit
- C) rozšířit
- D) zamračit

6

7 **Určete, které slovo patří na vynechané místo (****) ve výchozím textu.** 1 bod
(Do záznamového archu запиšte odpověď celým slovem.)

6

8 **Ve výchozím textu jsou připisovány lidské vlastnosti neživým věcem či nižším organismům. Rozhodněte, jak se toto obrazné pojmenování nazývá.** 1 bod

- A) přirovnání
- B) personifikace
- C) animizace
- D) metonymie

6.4

9 **Rozhodněte, kterému funkčnímu stylu odpovídá výchozí text.** 1 bod

- A) administrativní styl
- B) odborný styl
- C) umělecký styl
- D) prostědělovací styl

5.4

10 **Ve které z následujících pasáží výchozího textu vypravěč přímo navazuje kontakt se čtenářem?** 1 bod

- A) vždyť si člověk může brát příklad ze zvířat
- B) co má práce s obouváním
- C) Ta snad má právo mít k zoufalství vlohy
- D) Řekněte mi, má to smysl

5.1

11 **Jaký typ rýmu se vyskytuje ve 4. sloce výchozího textu?** 1 bod

6.5

VÝCHOZÍ TEXT K ÚLOHÁM 12–18

V říjnu 1841 položil pan Rad na prostřený kuchyňský stůl bedničku a s tajuplným úsměvem řekl: „Drahá, konečně jsem ti splnil přání.“ V bedničce bylo prvních 300 bílých a růžových kostek řepného cukru. Rad je vylišoval zařízením, které sám sestrojil. Zrodil se vynález, jehož praktické využití znal brzy celý svět.

23. ledna 1843 dostal Jakub Kryštof Rad na svůj vynález privilegium. 3. října téhož roku je prodal rafinerii za 12 tisíc zlatých. Tehdy to byla **slušná** hromádka peněz. O měsíc později se objevil kostkový cukr z Dačic poprvé na trhu ve Vídni. Balíček obsahující jednu českou libru (514 gramů) růžových nebo bílých kostek o rozměrech půl na tři čtvrtě anglického palce nesl nápis „Čajový cukr“. Prodával se za čtyři krejcarů vídeňské měny, což byl jeden zlatý a 50 krejcarů měny české. Na patentu uděleném Radovu vynálezu bylo nadepsáno datum 9. duben 1844. Koncesi **záhy** zakoupilo Prusko, Sasko, Bavorsko a Švýcarsko, přidala se Anglie a pak i cukrovar ve Zbraslavi u Prahy. Zdokonalenou formu Radova principu používají rafinerie cukru po celém světě dodnes.

Dačická rafinerie svým kostkovým cukrem brzy proslula. J. K. Rad své zkušenosti publikoval roku 1845 v rakouském encyklopedickém časopise. Vynesly mu uznání v odborných kruzích. On ani nikdo jiný však nedokázal poručit přírodě. Na Dačicku a v blízkém okolí se cukrové řepě skutečně nedařilo. Drahá doprava ze vzdálených pěstitelských oblastí stále ztenčovala zisky rafinerie. Pokladna nakonec zůstala docela prázdná. Rad odešel roku 1846 do Vídně, kde 13. října 1871, v dvaasedmdesáti letech zemřel.

Výroba kostkového cukru v Dačicích trvala pouhých devět let. Roku 1852 byla úpadková rafinerie zrušena. Radovo autorství vynálezu kostkového cukru bylo záhy zapomenuto. Téměř šest příštích desetiletí byl považován za „otce“ sladké kostky kdekdo. Teprve ve 30. letech **našeho věku** prokázal historik cukrovarnictví R. E. Grottkas naprostou nepopíratelnost Radova prvenství.

(www.czech.republic.cz, upraveno) [50]

12 Rozhodněte o každém z následujících tvrzení, zda odpovídá informacím obsaženým ve výchozím textu (A), či nikoliv (N). max. 2 body

	A	N
12.1 Kostkový cukr se vyráběl v rafinerii v Dačicích v letech 1843–1852.	☐	☐
12.2 Příčinou ukončení výroby kostkového cukru v Dačicích byla výstavba konkurenčních rafinerií v Prusku, Bavorsku, Sasku a Švýcarsku.	☐	☐
12.3 Vídeňská měna byla silnější než měna česká.	☐	☐
12.4 J. K. Rad prodal lisu na výrobu kostkového cukru za 12 tisíc zlatých.	☐	☐

✓
6.5

13 Určete, která z následujících možností obsahuje pouze výčet peněžních jednotek uvedených ve výchozím textu. 1 bod

- A) libra, krejcar
- B) krejcar, zlatý
- C) zlatý, libra
- D) libra, palec

✓
6

14 Rozhodněte, které z následujících slov má ve výchozím textu přenesený význam. 1 bod
(Posuzovaná slova jsou ve výchozím textu podtržena.)

- A) nepopíratelnost
- B) kruhy
- C) privilegium
- D) zisk

✓
6.4

- 15 Určete, kterým z následujících přídavných jmen lze nejlépe nahradit zvýrazněné slovo *slušná* ve výchozím textu, aby smysl sdělení zůstal zachován. 1 bod
- A) nevelká
B) omračující
C) značná
D) zasloužená
- 16 Rozhodněte, která z následujících možností (A–D) obsahuje pouze slovesné tvary. 1 bod
- A) nedařilo se, bylo zapomenuto, obsahující, zrodil se
B) bylo nadepsáno, byla zrušena, bylo zapomenuto, prodával se
C) uděleném, byl považován, nesl, byla zrušena
D) obsahující, bylo zapomenuto, bylo nadepsáno, byla zrušena
- 17 Kterým výrazem lze nahradit slovo *záhy* (slovo je v textu zvýrazněno) tak, aby zůstal zachován smysl sdělení? 1 bod
- A) předtím
B) brzy poté
C) co nejdříve
D) po dlouhé době
- 18 O kterém století se ve výchozím textu píše jako o našem věku (v textu zvýrazněno)? 1 bod
- A) 18. století
B) 19. století
C) 20. století
D) 21. století

VÝCHOZÍ TEXT K ÚLOHÁM 19–20

Bubínky promenádního orchestru netrpělivě vyhlašují zahájení, do ulic vtrhnou armády mažoretek a za nimi čínská **džunka**, na které se natřásá tanečnice v citrónové sukni. Fascinující dvacetidenní party začíná. Obří ovocné plastiky, citrusové pyramidy i pojízdná obří fontána plná pomerančového džusu – to jsou každoroční doplňky tohoto svátku. Rušná slavnostní nálada doznívá vždy večer při toulkách starým Mentonem oblečeným do okrových fasád.

(Š. Strouhalová: *Když Francouzi dávají zimě adieu*) [51]

- 19 Určete, které z tvrzení nejlépe vystihuje záměr celého výchozího textu. 1 bod
- A) text je popisem svátku citrónů, který se koná jednou za deset let
B) text je popisem svátku citrusových plodů
C) text je popisem finálového průvodu svátku citrusových plodů
D) text je popisem zahájení dvoudenního svátku citrusových plodů
- 20 Rozhodněte podle indicií ve výchozím textu, jaký význam nejspíše odpovídá slovu *džunka*. 1 bod
- A) silnice
B) speciální pobřežní plachetnice
C) druh šelmy žijící v Číně
D) skupina čínských vojáků

VÝCHOZÍ TEXT K ÚLOHÁM 21–26

Kozlíček běhal, až jednou zaběhl do carské zahrady. Lidé ho spatřili a pověděli carovi: „V zahradě u nás je kozlíček, drží jej na páse panna. Je velmi krásná.“ Car poručil, aby se jí zeptali, co je zač. „Tak a tak,“ odpověděla Helenka, „byl car a carová, zemřeli a my děti po nich zůstaly: já carevna a tuhle můj bratříček carevič; i nemohl se přemoci, napil se vody a stal se kozlíčkem.“

Lidé vyřídili to všechno carovi, car dal Helenku k sobě zavolat, zalíbila se mu a vzal si ji za manželku. Kozlíček zůstával s nimi, běhal po zahradě a jedl i pil s carem i s carovou. Jednou jel car na lov. Zatím přišla čarodějnice a carové udělala; Helenka **onemocněla**, zhubeněla a zbledla. Car se vrátil a ptal se carové: „Což nějak **stůněš**?“ „Ano, churavím,“ odpověděla carová. Druhého dne jel car opět na lov. Helenka stonala. Přišla k ní čarodějnice a řekla: „Chceš-li, vyléčím tě; chod' tam a tam k moři po tolik dní zrána a pij tam vodu.“

Carová poslechla a za **svítání** šla k moři, a čarodějnice tam už na ni čekala, chopila ji, na krk jí přivázala kámen a vhodila ji do moře. Helenka padla ke dnu; kozlíček přiběhl a žalostně plakal. A čarodějnice změnila se v carovou a šla do dvorce.

(K. J. Erben: Pohádková kytice, upraveno) [52]

21 Rozhodněte, zda jsou následující sdělení (21.1–21.4) v souladu s výchozím textem (A), max. 2 body
či nikoliv (N).

	A	N
21.1 V textu se hovoří o dvou carech.	☐	☐
21.2 Manželka cara se nazývá carevna.	☐	☐
21.3 Helenka a kozlíček byli sirotci.	☐	☐
21.4 Kozlíček byl švagrem Helenčina manžela.	☐	☐

✓
6

22 Napište, v jakém vzájemném významovém vztahu jsou slova *onemocnět, stonat*
a *churavět* ve výchozím textu.

1 bod
✓
5,2

23 Najděte ve výchozím textu příslovečné spřežky a napište je.

2 bod
✓
2,5

24 Rozhodněte, která z nabídek (A–D) nejpřesněji vystihuje chování čarodějnice podle výchozího textu.

1 bod
✓
6

- A) Čarodějnice byla závistivá.
- B) Čarodějnice byla chamtivá.
- C) Čarodějnice byla zlá.
- D) Čarodějnice byla lstivá.

25 Označte, zda jsou následující sdělení (25.1–25.4) o podtržených slovech z výchozího textu pravdivá (A), či nikoliv (N). max. 2 body

	A	N
25.1 <u>Aby</u> je spojka podřadící.	☐	☐
25.2 <u>Co</u> je spojka.	☐	☐
25.3 <u>Ano</u> je částice.	☐	☐
25.4 <u>Svítání</u> je sloveso.	☐	☐

✓
2,4 2,5

26 Vysvětlete, jak v kontextu výchozího textu rozumíte následující formulaci:
„Zatím přišla čarodějnice a carové udělala.“

1 bod
✓
6